

Miljöanalysenheten
John Andersson
Tfn: 036-036-15 59 62
E-post: john.andersson@jordbruksverket.se

Redovisning av miljömålsrådsprojekt- Jordbruksmarkens värden

En kortfattad beskrivning av åtgärden:

Lagrummet 3 kap. 4 § miljöbalken reglerar inom ramen för PBL när jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse och anläggningar. Kommunerna har ansvar för hur detta tillämpas i och med det kommunala planmonopolet. Exploatering av åkermark är en mer eller mindre irreversibel process. Eftersom jordbruksmarken även i framtiden kommer att vara viktig för samhället, måste de underlag som används av kommunerna i planprocessen vara av god kvalitet så att kommunernas avvägningar mellan olika samhällsintressen underlättas.

Jordbruksmarkens värde är ett samverkansprojekt inom Miljömålsrådet mellan Jordbruksverket, Boverket och länsstyrelserna med syftet att förbättra förvaltningen av jordbruksmark inom den kommunala planprocessen.

Projektet har arbetat med två delar; Den första har handlat om kunskapsuppbyggnad där ett antal frågeställningar bearbetas och den andra delen har handlat om att sprida kunskapen till kommuner och länsstyrelser.

Kunskapsuppbyggnaden har behandlat följande:

Hur ska vi värdera de olika delarna i miljöbalken:

- a) ”brukningsvärd jordbruksmark”
- b) ”väsentligt samhällsintresse”

Har domar i miljödomstolar någon påverkan på praxis?

Hur förhåller sig ett antal nya politiska initiativ till frågan? Exempelvis riksintresseutredningen, livsmedelsstrategin, totalförsvarsutredningen, Agenda 2030.

Hur ser länsstyrelserna på frågan i dagsläget? Vad görs och vad anser man behöver göras?

Hur ser faktisk statistik ut, hur mycket av har jordbruksmarken har bebyggts under senare år?

Hur kan vi förbättra/skapa en dialog med kommunerna om vikten av att hushålla med jordbruksmark?

Hur ska ett underlag se ut som kan hjälpa kommunerna att göra en avvägning?

Sprida kunskapen till målgruppen

Projektet har genomfört pilotarbete genom informationsspridning till länsstyrelser och kommuner. Syftet med piloterna har varit att i konkreta fall där kommunerna hanterar frågan i sitt planeringsarbete vara med och bidra och lära vilka kunskaper som behöver komma in och vad som kommer ut ur processen.

Projektet har träffat ett stort antal kommuner på olika sätt. Projektet har genomfört workshoppar med enskilda kommuner och då diskuterat enskilda detaljplaner, översiktsplaner och hur dessa kan tas fram. Vidare har en stor mängd förhandsbesked för enskilda enplanshus på jordbruksmark diskuterats och värderats. Projektet har också deltagit på träffar där ett stort antal kommuner träffats för att diskutera jordbruksmark och hur den kan hanteras i planprocesser.

Myndigheter som deltog:

Arbetet har skett under 2016 och 2017 och genomförts i samverkan mellan Jordbruksverket, Boverket och länsstyrelserna.

Vad som var syftet med åtgärden. Vad ville man uppnå?

För att uppnå miljömålen Ett rikt odlingslandskap och God bebyggd miljö och för att underlätta för kommunerna att följa lagstiftning vid exploatering av jordbruksmark vill vi förbättra kunskapen på området.

Vilka miljömål som berörs av åtgärden:

- Ett rikt odlingslandskap
- En god bebyggd miljö

Vad blev resultatet/utfallet/effekten?

Kunskapsuppbyggnaden har resulterat i en betydligt bättre förståelse för miljöbalken 3:4 och vad lagstiftningen betyder i praktiken. Projektet har definierat de otydliga delarna i lagstiftningen och samtidigt har det via domar i miljööverdomstolen uppstått en praxis som går i samma riktning.

Projektet har via dialogerna med länsstyrelse och kommun fått en ökad förståelse för den problematik som kommunerna står inför i arbetet med att ta fram olika planer.

Kommunerna har fått en vägledning och information om hur praxis ser ut och har därmed på ett mera rättssäkert sätt kunna fatta beslut när det gäller byggnation och exploatering av jordbruksmark.

En kort analys av om/hur åtgärden bidragit till att öka takten i arbetet med att nå miljökvalitetsmålen:

Projektet har varit ett inledande sätt för de deltagande myndigheterna att tillsammans titta på de problem som funnit när det gäller exploatering av jordbruksmark. Det har lett till en bättre samsyn mellan dessa myndigheter hur lagstiftningen ska tolkas.

Genom det arbete som bedrivits mot kommuner har ett antal planer och exploateringar av jordbruksmark inte genomförts och detta har lett till att miljömålet Ett rikt odlingslandskap och preciseringarna ”variationsrikt odlingslandskap” och ”ekosystemtjänster” inte försämrats.

Det är dock på längre sikt man bör kunna se en effekt av projektet när översiktsplaner och detaljplaner på ett bättre sätt tar hänsyn till lagstiftningen om jordbruksmark.

Projektet har påbörjat ett arbete som kommer att fortsätta bedrivas av Jordbruksverket och länsstyrelserna gemensamt med ytterligare förtydligande av de olika delarna i lagstiftningen, framtagande av olika planeringsunderlag samt fortsatta insatser med information och uppsökande verksamhet till kommuner.